

Dk. David deSilva , Ulimwengu wa Kitamaduni wa Agano Jipya, Kipindi cha 1, Utangulizi: Heshima na Aibu.

© 2024 David deSilva na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. David deSilva katika mafundisho yake juu ya Ulimwengu wa Utamaduni wa Agano Jipya. Hiki ni kipindi cha 1, Utangulizi: Heshima na Aibu.

Habari, jina langu ni David deSilva . Mimi ni profesa wa Agano Jipya na Kigiriki katika Seminari ya Kitheolojia ya Ashland huko Ashland, Ohio, ambapo nimefundisha tangu 1995. Nimetawazwa kuwa Mzee wa Muungano wa Methodisti katika Konferensi ya Florida na ninaichukulia kazi yangu katika taaluma kama jambo linalofanywa katika huduma kwa Kanisa. Nilipendezwa na mazingira ya kitamaduni ya Agano Jipya zamani sana nilipokuwa nikitafiti tasnifu yangu ya udaktari, ambayo kwa kweli ilionekana kuleta mabadiliko makubwa katika suala la kusoma maandishi fulani ya Agano Jipya.

Kwa upande wangu, ilikuwa barua kwa Waebrania. Ni muhimu kwetu kufikiria kwa makini na kwa umakinifu kuhusu utamaduni kama muktadha mkuu au mazingira tunaposoma maandishi ya aina yoyote. Ni muhimu sana kwetu kusoma maandiko kwa sababu maadili ya kitamaduni na mazoea ya kijamii ambayo tunaletewa na ambayo huwa sehemu na sehemu ya njia yetu ya kufikiri kwa sababu ya kulelewa katika karne ya 21, hasa Amerika ya Kaskazini na Ulaya Magharibi, ni tofauti sana na maadili ya kitamaduni na mawazo na njia za kufanya mambo yaliyoathiriwa na watu wanaoishi mashariki mwa Mediterania ya karne ya kwanza, kwa mfano, tunaona aibu kuhusu karne ya kwanza AD.

Angalau, mara chache huwa sifikirii juu ya mambo haya yanayosonga huko Florida ya karne ya 21 kama mimi. Ninafikiria zaidi, au ninaona watu wakifikiria zaidi juu ya haki za mtu binafsi, za uhalali, maswali ya nini kinaweza kutekelezeka au la, kinyume na maswali ya nini kinajumuisha maadili ya kikundi na ikiwa maadili hayo yataonyeshwa au la. Kwa hivyo, majibu ya wenzetu yatakuwaje? Je, itakuwa ni kututhamini au kutuheshimu, au itasababisha upotevu wa sura au upotevu wa thamani? Njia zetu za kufanya biashara, kupata ufikiaji wa bidhaa, kimsingi ni za kibiashara badala ya uhusiano.

Ninapohitaji karibu chochote, ninakipata kwa kutoa kitu na kukibadilisha papo hapo kwa kitu kingine, kwa ujumla pesa taslimu au mkopo wa bidhaa husika. Sio njia ya uhusiano ya kupata bidhaa au fursa, wakati Mediterania ya karne ya kwanza ilikuwa ya mwisho. Ninafikiri kuhusu familia kwa njia tofauti sana na jinsi mkazi wa karne ya kwanza wa Asia Ndogo, Yudea au Misri angefikiria kuhusu familia.

Mawazo yetu ya familia nchini Marekani yana mipaka kwa kulinganisha. Tuna familia zetu za nyuklia, na ikiwa tunazungumza juu ya familia iliyopanuliwa, bado haijapunguzwa kwa kulinganisha na jinsi watu wa zamani walivyotunga familia. Na, bila shaka, maadili kama vile usafi na uchafuzi yana sauti tofauti sana kwetu katika ulimwengu wa Magharibi wa karne ya 21 kuliko ilivyokuwa kwa Yesu akizunguka katika Galilaya au Yudea ya karne ya kwanza.

Kwetu sisi, uchafuzi wa mazingira kwa kiasi kikubwa ni suala la mazingira, au ikiwa tunafikiri katika suala la unajisi au utakaso, mara nyingi huhamishiwa kwa aina ya eneo la usafi au microbes kinyume na ulimwengu wa dini na kuhusiana na Mungu na uwezo wa mtu kuja mbele ya uwepo wa Mungu. Maadili ya kitamaduni na mazoea ya kijamii yamebadilika sana tuliposonga katika karne 20 na kuzunguka mabara, lakini maadili ya kitamaduni na mazoea ya kijamii yana mantiki yake. Wana vihusishi vyao wenyewe, na tunahitaji kuwa waangalifu sana katika kufasiri maandishi ya kale ili tusiweke mantiki yetu ya kitamaduni au dhamira zetu za kitamaduni juu ya maandishi hayo.

Maandishi hayo yameandikwa kwa ajili yetu, kwa utamaduni wa kigeni wenye mantiki ya kitamaduni ya kigeni na dhamira za kijamii za kigeni. Ikiwa hatutapata ufahamu na ujuzi wa tofauti hiyo, bila shaka tutasoma kimakosa maandiko hayo. Ninaona hii kuwa hatari kubwa wakati maandiko hayo yana mamlaka ya maandiko matakatifu kwa sababu hatari tunayoendesha ni kusoma dhamira za utamaduni wetu kwenye kifungu na kuzisikia kutoka kwa maandishi, ambayo sasa yamepewa mamlaka ya kimungu, ambapo katika hali nyingi maandiko hayo yangepinga makisio yetu ya kitamaduni na kutuita, kwa njia fulani, kuanza kuishi kinyume kabisa na utamaduni katika suala hilo.

Mfano ambao ni wa umuhimu mkubwa, nadhani, kwa theolojia ya Kikristo na ufuasi ni dhana tu ya zawadi ya bure ya neema. Eneo letu la kitamaduni linaelekea kutufanya kusoma kifungu hiki cha maneno kumaanisha kwamba hakuna wajibu kwa mpokeaji wa neema kama hiyo. Tunasikia zawadi ya bure ya neema, na tunafasiri kwamba kumaanisha hii lazima iwe bure kwa sababu haitugharimu chochote.

Paulo hangeweza kamwe kufikiria katika maneno hayo kama alivyoandika kuhusu zawadi ya bure ya Mungu ya neema, lakini tunadhani hii ndiyo maana yake, na kwa hiyo, tunapata mgawanyiko mkubwa kati ya ufahamu wa zawadi ya Mungu ya neema na ufuasi wetu, mwitikio wetu kwa Mungu. Hatuelewi kumsikia Paulo anaposema kwamba Yesu alikufa kwa ajili ya wote ili walio hai waishi si kwa ajili yao wenyewe bali kwa ajili ya yeye aliyekufa na kufufuka kwa ajili yao. Kwa Paulo, zawadi ya bure ya neema inazungumza na ukweli kwamba utoaji ulikuwa bure.

Utoaji haungeweza kulazimishwa na tendo lolote letu wenyewe. Kama anavyoandika katika Warumi 11, ni nani ambaye amewahi kutoa kwa Mungu kwamba Mungu awalipe? Utoaji ni bure na haulazimishwi, lakini kupokea kunajenga uhusiano wa

wajibu kwa Mungu. Ukweli kwamba tunaweza kuwa na wasiwasi kuzungumza juu ya hili unaonyesha jinsi tulivyo mbali na maadili ya kitamaduni ya Paulo mwenyewe na mazoea ya kijamii na ni kiasi gani cha kazi tunachohitaji kufanya ikiwa kweli tutamsikia.

Kwa hiyo, naona ni jambo la maana sana kwetu sisi kama wageni wanaosoma Agano Jipya kuzama katika maadili ya kitamaduni na mfumo wa kijamii wa Mediterania ya karne ya kwanza ili tuweze kufahamu kile kitakachowapa motisha wasikilizaji hao wa kale katika kifungu na kwa nini, na ili tuweze kuelewa vyema miunganisho ya mabishano ambayo mwandishi anachukulia kwamba wasikilizaji wake watatoa badala ya kudhania ambayo inaweza kuonyeshwa kama mfano wetu wa kigeni. mantiki ambayo mwandishi wa zamani anafikiria. Kuhudhuria mkusanyiko wa kitamaduni wa Agano Jipya pia hutusaidia kutambua kwa uwazi zaidi changamoto zinazowakabili wale wasikilizaji wa kale katika mazingira yao, pamoja na changamoto ambazo waandishi wa Agano Jipya wanaleta kwa wasikilizaji wao ili kuwaunda katika aina mpya ya kipekee ya jumuiya. Hatimaye, umakini kwa maadili haya ya kitamaduni na mazoea hutusaidia kufikiria kwa uwazi zaidi kuhusu jinsi ya kutumia changamoto za waandishi wa Agano Jipya kwetu sisi wenyewe na makanisa yetu katika utamaduni mpya.

Katika mhadhara huu wa ufunguzi, nataka kuzingatia maadili ya kitamaduni ya heshima na aibu katika ulimwengu wa kale, hasa mazingira ya karne ya kwanza ya Mediterania ya maandishi ya Agano Jipya. Heshima ni dhamana kuu kati ya wakaazi wa ulimwengu wa Mediterania. Ni vigumu na labda kwa namna fulani si jambo la busara kufanya ujumla mpana, lakini ujumla huu mmoja ambao watu wa Mediterania katika karne ya kwanza walielekea kuthamini na kufikiria juu ya heshima unaonekana kuwa sahihi kabisa kwa msingi wa ushahidi ulioenea unaoelekeza upande huo, angalau kutoka Italia kotekote katika Mediterania ya Mashariki hadi Afrika Kaskazini.

Kwa mfano, tunasoma katika kitabu kiitwacho On Benefits na Seneca, mwanafalsafa Mroma na mwanasiasa wa karne ya kwanza, mwandishi mashuhuri ambaye alikuwa mwalimu wa Nero alipokuwa mzee. Usimhukumu Seneca kuhusu hilo, tafadhali. Lakini Seneca anaandika kwamba imani moja thabiti ambayo tunahamia kwenye uthibitisho wa mambo mengine ni hii: kile ambacho ni cha heshima kinachukuliwa kuwa muhimu kwa sababu nyingine isipokuwa kwa sababu ni ya heshima.

Seneca hapa anazungumza nje ya karne ya kwanza kuzungumza katika kiwango cha meta na sisi kuhusu maadili ya ulimwengu wake, na anabainisha thamani ya msingi kuwa thamani ya heshima. Ikiwa kitu ni cha heshima, ni cha kuhitajika moja kwa moja. Kinyume chake, tunaweza kudhani ikiwa kitu ni cha aibu au kitasababisha fedheha, kwa asili, haifai kwa watu ambao Seneca inawajua.

Anachotuambia pia ni kwamba kufikiria heshima, jinsi ya kuipata, jinsi ya kuihifadhi, na ni nini kinachoweza kutufanya tuiipoteze, kuzingatia heshima ni msingi wa kufanya maamuzi. Anapoandika kwamba yeye na wenzake wanahama kutoka katika kuzingatia yale yenye heshima hadi kwenye uthibitisho wa nukta nyingine, anatuambia kwamba hoja ya msingi kwa watu, jinsi alivyoiona ni kama jambo fulani ni la heshima au la fedheha. Maadili mengine mara nyingi huzingatiwa kama mazingatio muhimu pamoja na yale ya heshima, lakini haya yataelekea kutodharau waheshimiwa ikiwa mzozo utawekwa wazi.

Kwa mfano, tuna maandishi mengi kutoka katika ulimwengu wa kale ambayo yanazungumzia jinsi ya kuwashawishi watu, jinsi ya kuwafanya watu wafanye kile unachotaka wafanye, au jinsi ya kufanya uamuzi unaotaka wafanye. Hivi ni vitabu vya kale au vya kitamaduni vya hotuba ya balagha na ushawishi. Katika vitabu hivi vya mwongozo, tunasoma kuhusu idadi ya nia zinazoendesha watu pamoja na waheshimiwa, ambao hutajwa kila mara.

Pamoja na heshima, unaweza kukutana na kile kinachofanya usalama, kile kinachofanya usalama. Kwa mfano, Rhetorica tangazo Herenium , kitabu cha Kilatini juu ya ushawishi kutoka karibu 50 BC, kinasema kwamba nia mbili za kuendesha katika kufanya maamuzi ni heshima na usalama. Lakini mwandishi huyo huyo anasema ikiwa kuna mgongano kati ya maadili haya mawili, heshima itashinda kila wakati.

Huwezi kamwe kukubali kwamba njia inayoongoza kwenye usalama haina heshima na unatarajia kuwashawishi wasikilizaji wako. Au kama tungerudi nyuma zaidi kwa Aristotle katika vitabu vyake vya maadili, Aristotle anabainisha, tena, heshima kama jambo la kuendesha gari lakini pia raha na faida. Lakini yeye, pia, atasema pale ambapo kuna mzozo, heshima itakuwa jambo la msingi.

Ikiwa unataka kushinda hadhira, hutawahi kuwashinda waziwazi kwa njia isiyo na heshima. Haya yote ya kusema, tuna ushahidi mwingi unaoashiria heshima na aibu kama tunu za kimsingi, muhimu. Na kwamba ingawa zipo pamoja na maadili na mazingatio mengine makuu, maandishi wachache wa zamani hutambua haya kama vichochezi vya msingi vya kufanya maamuzi.

Zoezi la manufaa linaweza kuwa wakati wa kuchunguza kitabu cha Mithali au Wisdom ya Ben Sirah ya kiapokrifa ya baadaye. Ona ni mara ngapi maandishi wa vitabu hivyo hupongeza tabia au zoea fulani kwa kusema tu kwamba ni jambo la kuheshimika au ni nzuri pia, kwani mara nyingi hutafsiriwa. Lakini neno linalotafsiriwa mara nyingi, angalau katika Ben Sirah, kalon , mtukufu.

Ni jambo la heshima kufanya hivi. Na ni mara ngapi kitendo kinashauriwa dhidi yake kwa msingi wa kuitwa fedheha. Ni aibu kufanya X. Na mara nyingi sana, hiyo

inachukuliwa na mmoja wa waandishi hawa kuwa hoja tosha ya kumzuia mwanafunzi kufanya X. Sasa, heshima ni thamani ya kijamii.

Hiyo ni kusema, heshima inahusishwa na kundi la wengine. Ninaweza kujiheshimu, lakini sina heshima hadi watu wengine waseme ninafanya na kuakisi tathmini yao chanya ya thamani yangu kama mwanachama wa kikundi chao. Kila kundi ambalo heshima na aibu ni maadili muhimu kwao, kila kikundi huamua ni nini kinajumuisha tabia ya heshima na ni nini kinachofanya mtu mwenye heshima.

Na mara nyingi sana, hayo ni mambo ambayo, ikiwa mtu anayafanya, huchangia ustawi na maisha, matengenezo ya kikundi. Na kwa hivyo, katika utamaduni wa heshima, wengine katika jamii yangu wana udhibiti mkubwa wa kijamii juu yangu kwa sababu ninatafuta uthibitisho wao. Ninatafuta tafakari yao kwamba kile ninachofanya, ninachofanya, na mitazamo na matendo ninayoonyesha ni ya thamani machoni pao.

Kwa hivyo, nina uwezekano mkubwa wa kufanya kile ambacho kikundi kinanihitaji kufanya ili kikundi kisitawi na kuendelea. Na pengine nitajiheshimu au kujistahi kwa msingi wa tathmini yangu ya kutimiza maadili hayo. Lakini heshima, tena, inahitaji heshima na wengine ili kuendana.

Pia kuna uwezekano mkubwa wa kutoelewana kwa akili, ambapo mtu anaweza kuamini katika kutimiza maadili hayo lakini akanyimwa uthibitisho wa hizo hizo na watu wake muhimu. Katika muktadha huu, aibu kimsingi ina maana mbili tofauti. Tunaweza kuzungumza juu ya aibu katika suala la fedheha, fedheha, na uzoefu wa kutoidhinishwa kwa kikundi.

Kikundi kinatuma ujumbe kwamba unachofanya sio muhimu. Sio nzuri kwa kudumisha utambulisho wa kikundi hiki na kuendelea kwake. Kwa maana nyingine kabisa, aibu ina nuance chanya zaidi kuliko unyenyekevu au wasiwasi kwa idhini ya kikundi.

Kwa hiyo, watu katika utamaduni wa heshima mara nyingi huwa na hisia kali ya aibu, ambayo huwaongoza kujaribu kuepuka aibu kwa maana mbaya, mara nyingi kwa gharama zote. Katika Mediterania ya karne ya kwanza, tunaweza kuzungumza kuhusu heshima inayopatikana au kufurahiwa kwa msingi wa aina mbili za ubora au utendaji. Mojawapo ya haya inaweza kuwa sehemu ya kile tunachoweza kuita heshima inayohusishwa, pia inaitwa heshima inayotolewa.

Hizi ni ajali nyingi au chache za kuzaliwa. Nimezaliwa katika familia fulani, na familia hiyo ina hadhi fulani na heshima fulani ya pamoja. Mimi ni mrithi wa hadhi hiyo, heshima hiyo ya pamoja, kwa sababu ya kuzaliwa kwa familia hiyo.

Wakati mwingine kabila lina heshima fulani au ukosefu wake. Na makabila tofauti, tunaposoma fasihi za kale, makabila tofauti mara nyingi yanashindana juu ya madai yao ya jamaa ya kuheshimu. Lakini basi kuna njia ambazo ninaweza kuongeza heshima yangu.

Kwa hivyo, tunaweza kusema juu ya heshima iliyopatikana. Hii itakuwa ni katika matendo ninayoyafanya na ninayoyafanya kiasi kwamba matendo haya yanaakisi maadili au fadhila za kundi ambalo niko nalo. Heshima na ukosefu wa heshima, aibu, inaweza pia kuonyeshwa kwa njia kadhaa.

Tunaposoma maandiko ya kale, tunapaswa kuwa waangalifu kwa kile kinachotokea kwa miili ya kimwili, jinsi inavyowekwa katika uhusiano na mtu mwingine, na jinsi inavyotendewa. Kwa hiyo, kwa mfano, mipango ya kuketi mara nyingi huonyesha maamuzi kuhusu heshima ya jamaa. Kwa hivyo, mialiko ya kuketi kwenye mkono wangu wa kulia kwa kawaida ni mialiko ya kuketi mahali pa heshima na, kwa hivyo, kutanguliwa na watu wengine katika mkusanyiko huo.

Jinsi kichwa kinavyotendewa, pamoja na jinsi kichwa cha kimwili kinavyotendewa, huonyesha maamuzi ya heshima kwa upande wa kikundi. Ikiwa kichwa hicho kimetiwa mafuta, mtu huyo anapewa heshima ya cheo fulani, labda cha kuhani au kifalme. Ikiwa kichwa kimepambwa au kuvikwa taji, mtu huyo anaheshimiwa waziwazi na hadharani.

Kwa mfano, mshindi wa shindano la riadha atapata wreath. Kitendo cha kuweka shada la maua kuzunguka kichwa ni onyesho la mfano la heshima inayotolewa na kutungwa. Au ikiwa kichwa hicho kikipigwa kofi, kwa mfano, katika kesi na kudhihakiwa kwa Yesu, hilo ni tamko la aibu, aibu, changamoto ya kuheshimu, sehemu ya ibada ya kushusha hadhi, kuondoa hisia yoyote ya heshima ambayo mtu huyo anaweza kuwa nayo.

Tunapaswa pia kuwa makini na kutajwa kwa jina au sifa katika maandiko haya. Sifa ni aina ya dhahiri; huo ni umaarufu, yaani, heshima anayopata mtu zaidi ya uwepo wake wa kimwili. Lakini jina yenyewe inakuwa aina ya metonymy, aina ya ishara au takwimu kwa heshima ya mtu.

Je, jina linatukanwa? Je, jina linazungumzwa vizuri? Hiyo ni aina ya kanuni kwa njia ambazo heshima ya mtu inawakilishwa huko nje kwa maneno duniani. Tunapomba, jina lako litukuzwe, kwa kiasi fulani tunaomba kwamba heshima ya Mungu itambulike zaidi na zaidi duniani kwa jinsi ile ile heshima ya Mungu inavyotambulika katika ulimwengu wa mbinguni. Neno labda lina mpangilio kuhusu heshima na jinsia.

Katika ulimwengu wa karne ya kwanza, na hii kwa kweli inaendelea katika tamaduni nyingi za Mediterania hata leo, na tamaduni za Kisemiti na tamaduni za Mashariki ya Kati hata leo, heshima ya mwanamke inafikiriwa tofauti kabisa na heshima ya mtu.

Wanaume huwa na kuwa nje ya umma, mara nyingi kushindana kuheshimiana. Lakini katika maandiko mengi ya kale, tunasoma kwamba nyanja ya mwanamke kwa kuwa na heshima ni kweli ndani ya nyumba.

Ni sehemu za faragha za nyumba, au ikiwa ni nje ya nyumba, ni katika maeneo ya umma yanayotembelewa na wanawake mara kwa mara au kusimamiwa na mwanamume, mume, baba, au kaka, mwakilishi fulani wa familia ambamo heshima ya mwanamke hupachikwa. Ni wazi kwamba, tunaangazia jamii za mfumo dume hapa, jamii zenye upendeleo wa kijinsia katika ulimwengu wa kale, ambamo mwanamke hachukuliwi kama chombo huru lakini kila mara kwa namna fulani ni upanuzi wa kaya ya baadhi ya wanaume na, kwa hiyo, heshima ya mwanamume huyo. Na kwa hivyo tunasoma mengi juu ya unyenyekevu kama msingi wa heshima ya kike katika ulimwengu huu, kujilinda kutokana na kuguswa, kutoka kwa macho, kutoka kwa mazungumzo ya wanaume wengine.

Jaribio lolote la kujamiiana kwa mwanamke aliye nje ya ndoa, kwa makubaliano au vinginevyo, ni, miongoni mwa mambo mengine, tishio kwa heshima ya mwanamume ambaye amepachikwa kwake kimawazo, awe mume wake au baba yake. Wanawake wanaweza, katika fasihi ya kale, kusifiwa kama mifano ya fadhila ambazo wanaume kwa kawaida huhusishwa nazo. Kwa mfano, ujasiri.

Ujasiri, tunaweza kuuita wema wa kiume kwa sababu, katika Kigiriki, neno, kwa kweli, ni Andrea. Inaweza kutafsiriwa kama uanaume ipasavyo. Wanawake wengi wanasifiwa katika fasihi za kale kuwa jasiri, kwa mfano, shujaa Judith katika kitabu cha apokrifa kwa jina hilo au mama wa wale wafia imani saba katika Wamakabayo wa Nne, maandishi mengine ya apokrifa.

Plutarch, mwandishi wa Kigiriki kuanzia mwaka wa 100 hadi 120 BK, aliandika kitabu kizima kiitwacho *On the Manliness, On the Bravery of Women*, akiwasifu wanawake wa kihistoria kwa ujasiri wao. Lakini katika matukio haya yote, hata pamoja na kuwashikilia wanawake kuwa wanaume zaidi kuliko wanaume, katika baadhi ya matukio, pia kuna mazingatio yanayotolewa kwa heshima ya mwanamke katika hisia za kitamaduni zaidi za staha, usafi wa kimwili, kuondolewa kwenye nafasi ya umma na mbele ya umma na kuguswa kadiri inavyowezekana. Sasa, ikiwa mtu atalelewa ili kuthamini heshima na kuogopa aibu kama labda wema na uovu wa kimsingi zaidi ambao anaweza kupata, basi kundi hilo ambalo mtu huyo ni sehemu yake linaweza kutekeleza udhibiti wa kijamii juu ya mtu huyo, juu ya watu hao wote.

Nikilelewa ili kupata kibali kutoka kwa wenzangu, wenzangu hao wana uwezo mkubwa wa kunifuata. Hii ni kipengele muhimu cha maadili katika ulimwengu wa kale. Kwa sababu ya kuongozwa kwa heshima, vikundi vinaweza kuwaweka watu kulingana na maadili ambayo kikundi kinahitaji watu kujumuisha kwa faida ya kikundi.

Nitajumuisha mazoea na maadili ambayo kikundi ambacho mimi ni sehemu yake kinathamini na kunitaka nijumuishe. Kwa hivyo, niko tayari, katika maisha yangu yote, kutumikia masilahi bora ya kikundi hata juu yangu mwenyewe tangu mwanzo hadi mwisho. Hii ni tofauti nyingine kuu kati ya utamaduni wa Magharibi wa karne ya 21 na utamaduni wa Mediterania wa karne ya 1.

Hata ninaposimama hapa, ninajua kuwa ubinafsi ni sababu kuu ya kuendesha gari. Hata katika maisha yangu mwenyewe, kazi ya roho hata hivyo. Lakini ubinafsi, kwa kadiri tunavyokuza, kuuheshimu, na kuishi kulingana nao katika karne ya 21, ni zao la ubinafsi wa Magharibi.

Haiwezekani kabisa katika ulimwengu wa Mediterranean wa karne ya 1. Itakuwa hali isiyo ya kawaida katika ulimwengu huo. Ingekuwa ni mtu asiye na haya, mtu ambaye jamii haikujua tu la kufanya naye, ambaye aliweza kutafuta maslahi binafsi juu ya maslahi ya kikundi.

Mifano michache ya jinsi hii inavyofanya kazi. Katika ulimwengu wa kale, kwa kweli kama leo pia, ujasiri ni sifa muhimu, ushujaa, ujasiri, na nia ya kuvumilia madhara ya kimwili kwa manufaa ya kikundi cha mtu. Mimi mwenyewe sijawahi kutumika katika jeshi.

Wale ambao wanajua ninachozungumza . Lakini katika ulimwengu wa kale, watu wengi zaidi wangeweza kuitwa kuhudumu katika jeshi kuliko ilivyo katika nchi za Magharibi leo. Na kama ungerudi, tuseme, hadi karne ya 4 KK, mwanamume yeyote huko Ugiriki angeweza kuitwa kutumika katika jeshi.

Na kunusurika kwa jimbo lako la jiji kulitegemea nia yako ya kwenda huko na kuchukua mkuki kwenye paja, au mbaya zaidi, kwa jimbo lako la jiji. Kwa hiyo, majimbo ya jiji yaliwaheshimu watu wajasiri. Na mimi, kama mwaathene wa karne ya 4 KK, nililelewa tangu kuzaliwa kwa kuzingatia ujasiri kama sifa kuu ya kujumuisha, kama ya thamani zaidi kuliko usalama, faraja, na maisha yenyewe.

Na kwa hivyo, ninaposikia askari, haswa askari walioanguka, wakisifiwa, ninaposikia hotuba za mazishi zikitamkwa juu ya umaarufu wao usioweza kufa, ninachanganyikiwa na kuwa tayari kwenda kufanya vivyo hivyo. Na kwa hivyo, jimbo la jiji linaendelea kuishi. Na hivyo, jimbo lililoasi, kwa mfano, Yudea katika mwaka wa 66 hadi 70 BK, linaweza kuvuta baadhi ya kile ambacho kinaweza kupanda dhidi ya Roma, hatimaye bila mafanikio.

Lakini kwa sababu ya dhamira hii ya kuweka wema wa kikundi, bila kujali ni gharama gani kwa mtu binafsi, kwanza, ujasiri. Ukarimu utakuwa thamani nyingine ya mfano. Katika ulimwengu huu, ikiwa kungekuwa na uboreshaji wa kiraia katika jiji lako, katika kijiji chako, ingekuwa, ingekuwa, pole, itakuja kwa sababu tajiri fulani angeifanya.

Haingefanyika kwa sababu kodi zilizokuwa zikilimwa zilikuwa na asilimia ya kwenda kuboresha barabara, kujenga mahekalu, au kuweka bafu mpya ya umma katikati mwa jiji la Sepphoris kwa ajili yenu nyote. Ilikuwa ni kwa sababu mtu fulani alikuwa na mwelekeo wa kuwa mkarimu kiasi hicho. Ni nini kingemfanya mtu ashiriki na pesa nyingi hivyo kufanya uboreshaji wa raia? Tumaini la heshima na ukweli kwamba tamaduni karibu na Mediterania zilimzawadia mtu mkarimu kile ambacho mtu mkarimu alitaka zaidi, na kile ambacho watu wote, isipokuwa wasio na haya, walitaka zaidi.

Heshima, uthibitisho, umaarufu, sifa ya kuwa binadamu mwema na mwenye thamani, katika hali nyingi, juu ya wanadamu wengine. Na kwa hivyo, Erasto, ambaye anaweza kuwa Erasto tunayemjua kutoka kwa kanisa la Korintho, anaweka lami mbele ya ukumbi wa michezo wa Korintho kwa gharama yake mwenyewe wakati amepewa ofisi ya raia ya Edel, kwa sababu anataka kuadhimisha tukio hilo kwa kitendo cha ukarimu ambacho kitachonga umaarufu wake katika jiwe kwa zaidi ya miaka 2. Bado unaweza kuiona hapo leo.

Na kwa hivyo, tamaa hii ya heshima inakuwa njia nzuri sana ya udhibiti wa kijamii na njia ya kutufanya sisi kama watu binafsi kujiweka nje kwa manufaa ya jumla. Sasa, kila kitu ambacho nimesema hadi wakati huu kimedhania kwamba kuna kundi moja ambalo ninashughulika nalo na ambalo nataka heshima machoni pake. Hii haipatikani kamwe katika eneo lolote katika ulimwengu wa Mediterania wa karne ya kwanza.

Kuna matatizo kwa sababu kuna makundi yanayopishana, ambayo kila moja linaweza kuwa na maadili tofauti kidogo au tofauti na ufafanuzi tofauti wa kile kinachoheshimiwa. Kwa mfano, kwa kuwa inawahusu wanafunzi wa maandiko, ningependa kuchukua kisa cha Myahudi katika mji wa Kigiriki, iwe Alexandria au Kaisaria kando ya bahari. Kinachoheshimika kwa Myahudi mara nyingi humpotezea heshima mbele ya wasio Wayahudi.

Kwa mfano, ili kuwa Myahudi mwenye kuheshimika, mtu huepuka kabisa ibada ya sanamu. Mtu haendi tu umbali wa kunusa wa hekalu. Mtu huepuka kila uhusiano na uchafuzi wa vyakula vilivyotolewa dhabihu kwa sanamu, nyama zilizotoka kwa wanyama wa dhabihu kwenye mahekalu.

Hilo ni chukizo tu, ni chukizo, hilo si sehemu ya maisha yangu. Kinachomfanya Myahudi mwenye heshima ni kutahiriwa na kutahiri watoto wake wa kiume, watumwa wake wa kiume, na una nini wewe. Kuitunza Sabato, ukumbusho huo muhimu kila juma wa kuafikiana na midundo ya Mungu, Mungu mmoja aliyeumba kila kitu kwa siku sita na kupumzika siku ya saba.

Na kuzingatia kanuni za lishe zilizowekwa katika Torati, ambayo kwa kula nyama ya ng'ombe, lakini sio nyama ya nguruwe, kwa kula tuna, lakini sio eel, tunaiga

mienendo ya Mungu mwenyewe, matendo ya Mungu mwenyewe ya kuchagua watu wa Kiyahudi, lakini sio watu wa Mataifa. Mambo haya yote yanamfanya mtu kuwa na heshima mbele ya Mayahudi wenzao wachamungu washika Taurati. Lakini Wagiriki katika jiji hilo wangetazamaje shughuli hizi? Kama Myahudi mcha Mungu, kuepuka kwangu miungu yote isipokuwa miungu yangu mwenyewe kungeonekana tu kama ukana Mungu wa kiburi.

Kukanusha kwangu kuwepo kwa Mungu wa kila mtu kungetokea kama aina mbaya zaidi ya uasherati. Na kwa hivyo cha kushangaza, kwetu sisi wa kisasa, Wayahudi mara nyingi husemwa kama wasioamini Mungu katika ulimwengu wa zamani. Sio kwa sababu hawana miungu, wana mmoja, lakini wanathibitisha tu uwepo wa huyo, hakuna mwingine.

Kwa hiyo, kimsingi walikuwa wasioamini Mungu. Wanawakata nini vijana wao? Tohara inachukuliwa kuwa ukeketaji wa kishenzi wa mwili, sio uandishi wa kusifiwa wa agano la kimungu kwa kila mwili wa kiume. Kuchukua siku moja kwa kila juma ili kufanya chochote kunawaletea Wayahudi sifa ya kuwa wavivu.

Na kanuni za lishe ndizo zinazowaacha watu wa mataifa mengine wakikuna vichwa vyao zaidi. Kwa sababu nyama ya nguruwe ni nyama nyingine nyeupe, ni ladha. Asili imetoa kama sehemu ya fadhila yake.

Kuiepuka kama kitu najisi ni ukosefu wa haki kwa miungu au kwa asili ambayo imetoa pamoja na vitu vingine vingi vya ajabu, kitamu, na lishe. Kwa hiyo, ninaweza kuwa na heshima ya Myahudi mchamungu mbele ya Wayahudi wengine wachamungu washikao Torati, lakini shughuli hizo hizo zitatiletea fedheha machoni pa wengi, pengine walio wengi, wa wakazi wasio Wayahudi wa mji huo. Ili kuwa waadilifu, daima kuna baadhi ya Wamataifa, hasa miongoni mwa tabaka la falsafa, wanaoitazama dini ya Kiyahudi kama aina ya nidhamu kali ambayo ina fadhila zake.

Lakini wao ni wasomi wa ulimwengu wa kale, na hakuna mtu anayewasikiliza. Kwa ujumla, kuwa Myahudi kunamaanisha kudharauliwa machoni pa Wagiriki na Waroma wengi. Ikiwa nataka heshima, nitafanya nini? Ikiwa mimi ni sehemu ya kikundi cha Wayahudi walio wachache katika jiji kubwa la Wagiriki, nitafanya nini? Wengi, vema, sipaswi kusema hivyo kwa sababu sijawahi kuhesabu, lakini tunajua kuhusu Wayahudi fulani ambao tamaa yao ya heshima iliwaongoza mbali na mafunzo yao, kutoka kwa maisha yao ya asili, kuasi kwa kiwango fulani, na katika hali nyingine kwa kiwango kamili, ili waweze kufurahia heshima mbele ya utamaduni mkubwa zaidi.

Ikiwa kikundi cha wachache, kama vile watu wa Kiyahudi, walikuwa katika ulimwengu wa kale, ikiwa kikundi cha wachache kitahifadhi wanachama wake, washiriki wake wanaojali heshima, inahitaji kuandaa mikakati fulani ambayo itawaweka kuzingatia heshima ya kikundi kama jambo la thamani, ili kuwaweka wanachama wake kuzingatia kupata heshima kulingana na mazoea na ahadi hizo ambazo zitadumisha

utamaduni wa kikundi na utamaduni wa kikundi kwa sababu ya kuvutia utambulisho wa kikundi badala ya utambulisho wa kikundi. heshima au fedheha mbele ya kundi hilo linaloshindana. Kwa hivyo, ningependa kuchukua muda sasa katika sehemu ya mwisho ya somo hili ili kupitia mikakati hiyo kwa sababu ni mikakati ambayo tutaiona ikifanya kazi katika Agano Jipya lote kwa sababu Ukristo wa awali ulikuwa ni kundi la wachache par ubora katika ulimwengu wa kale. Ikiwa unafikiri ilikuwa vigumu kuwa Myahudi huko Efeso, labda jumuiya ya watu laki moja, jaribu kuwa Mkristo huko Efeso, labda jumuiya ya 50.

Kwa hivyo, ilitubidi kwa kweli, katika wakati wa Paulo, unajua, ndogo sana, tunazungumza tu watu wengi, hata mamia ya watu. Kwa hiyo, tunaona waandishi wa Agano Jipya wakiwa makini hasa kwa jambo hili la jinsi ya kuelekeza waongofu wao kwenye kile ambacho kikundi, kikundi cha Wakristo kinafafanua kuwa ni cha heshima na kueneza mvuto wa heshima kutoka nje na uchungu wa fedheha kutoka nje. Kwa hivyo, jambo moja tunalopata vikundi vya wachache, haswa, wakifanya ni kufafanua kwa uangalifu kile ambacho ni cha heshima.

Nina mfano hapa kutoka kwa hekima ya Ben Sirah. Ben Sirah alikuwa Myahudi ambaye alifundisha katika shule huko Jerusalem. Aliweka nyumba ya mafundisho huko Yerusalemu.

Labda alikuwa hai kati ya 200 na 175 KK. Na anaandika hivi: Ni watoto wa nani wanaostahili heshima? Kizazi cha binadamu. Ni wazao wa nani wanaostahili heshima? Wale wamchao Bwana.

Ni watoto wa nani wasiostahili heshima? Kizazi cha binadamu. Ni watoto wa nani wasiostahili heshima? Wale wanaovunja amri. Miongoni mwa wanafamilia, kiongozi wao anastahili heshima, lakini wale wanaomcha Bwana wanastahili heshima machoni pake.

Tajiri, mashuhuri na maskini. Utukufu wao ni kumcha Bwana. Si sawa kumdharau mtu mwenye akili lakini masikini.

Na wala haifai kumheshimu mwenye dhambi. Mkuu, mtawala, na mwamuzi wanaheshimiwa, lakini hakuna hata mmoja wao aliye mkuu kuliko yule anayemcha Bwana. Katika andiko hili, Ben Sirah anafanya mambo kadhaa.

Kwanza, anabainisha fasili ya msingi ya kile kinachomfanya mtu aheshimike. Suala la iwapo mtu huyo anaishika Torati au la, sheria ya Musa. Hilo ndilo linalomtofautisha mtu na mtu, mheshimiwa na asiye na heshima.

Na pia anasema kwamba hii hatimaye ni madai ya mtu heshima juu ya masuala yoyote ya kidunia. Matajiri, wenye nguvu, matajiri, na wenye vyeo vizuri waliheshimiwa zamani kama wanavyoelekea sasa. Lakini Ben Sirah anasema hakuna

hata moja kati ya hizo sifa za nje ambayo ni kiini cha kile kinachomfanya mtu aheshimike.

Tajiri, mashuhuri na maskini. Utukufu wao, madai yao ya heshima sawa, ni kumcha Bwana. Hatimaye, heshima inatolewa kimakosa kwa msingi wa kitu kingine chochote ikiwa mtu pia ni mvunjaji wa amri.

Kwa hivyo, katika maandishi kama haya, tunapata mwakilishi wa utamaduni wa watu wachache unaozidi kuongezeka, hata huko Yudea katika karne ya pili. Kwa sababu msukumo wa kuwa kama mataifa, kuchukua utamaduni wa Kigiriki, na aina za Kigiriki, na majina ya Kigiriki, na hivyo kujiunga na ulimwengu huo mkubwa, na kuingia kwenye ramani, na kuwa na uwezo wa heshima ndani ya ulimwengu huo mkubwa, ulikuwa ukiongezeka. Hata huko, tunampata Ben Sirah akitumia mkakati huu.

Pia ni muhimu sana kufafanua maoni ya nani ni muhimu. Wanaanthropolojia wamezungumza kuhusu Mahakama ya Sifa au Mahakama ya Maoni. Je, ni nani hao wengine muhimu ambao maoni yao juu yako yanahesabiwa? Na kwa hivyo, heshima na aibu vinahesabiwa machoni pa nani? Tena, tukimgeukia Ben Sirah, tunampata akifafanua Mahakama hii ya Sifa kuwa inamhusu Mungu mwenyewe.

Kwa hiyo, anaandika, Aliwaambia, Mungu akawaambia, Jihadharini na uovu wote. Akatoa amri kwa kila mmoja wao kuhusu jirani yake. Njia zao daima zinajulikana kwake.

Hayatafichwa machoni pake. Na baadaye kidogo katika kitabu hicho hicho, mtu anayezini, hofu yake imefungwa kwa macho ya kibinadamu. Na wala hatambui kuwa macho ya Bwana yana nuru mara 10,000 kuliko jua.

Wanaangalia kila kipengele cha tabia ya mwanadamu na kuona katika pembe zilizofichwa. Katika maandiko haya yote mawili, Ben Sirah anawakumbusha wanafunzi wake kwamba Mungu huona kila kitu. Naye ndiye Mahakama ya mwisho ya Maoni, ambaye wanacheza mbele yake kila sekunde ya maisha yao.

Saa wanazotumia hadharani na saa wanazotumia kwenye chumba cha siri zaidi cha nyumba yao. Na, Ben Sirah anaonya, Bwana atafichua siri zako. Atakuangusha katikati ya kusanyiko kwa sababu hukukaribia kwa kumcha BWANA, na moyo wako ulikuwa umejaa unafiki.

Kwa hivyo, hatimaye, heshima ya mtu katika jamii iko mikononi mwa Mungu kuhifadhi au kuangusha, kutegemea kama mtu amefuata au laa kile ambacho ni cha heshima mbele ya Mungu, kwanza na juu ya yote. Maandishi mengine ya karne ya pili KK yaliyojulikana kwa jina la Baruku yameandikwa kana kwamba kutoka kwa kalamu ya mwandishi wa Yeremia, Baruku, yanazungumza juu ya Israeli, tena tayari wanajua kuwa wao ni utamaduni wa watu wachache ulimwenguni, Israeli ikibarikiwa

kwa sababu inajua kile kinachompendeza Mungu. Inajua mwingine muhimu zaidi ni nani.

Ina habari kuhusu jinsi ya kuishi kwa heshima kabla ya huyo mwingine muhimu ili kufurahia aina ya ruzuku ya heshima ambayo itadumu sio tu kwa maisha haya bali milele. Kipengele kingine muhimu cha kuzungumza juu ya Mahakama ya Sifa ambayo ni muhimu ni kuzungumza juu ya wapi watu wa nje wanapata maoni yao kutoka. Hiyo ni kusema, ikiwa watu wa nje wa kundi langu, washiriki wa Wagiriki wakuu au tamaduni kuu ya Kirumi, ikiwa watu wa nje wa kundi langu wataonyesha kutokubali uchaguzi wangu wa maisha na mazoea yangu, hiyo inatoka wapi? Maoni yao yana thamani gani? Maandishi yaliyoandikwa pengine huko Misri katika karne ya kwanza KK, labda mapema katika karne ya kwanza BK, ni Hekima ya Sulemani, kitabu kingine kinachohusishwa kwa uwongo.

Haikuandikwa na Sulemani, mwana wa Daudi, bali na mtu aliyerithi mapokeo ya hekima ya Kiyahudi. Na anaandika jinsi watu wenye nguvu, matajiri, wasiomcha Mungu wanavyomtazama mtu mcha Mungu. Naye anaeleza kwa urefu fulani jinsi wasiomcha Mungu wanavyomwona Myahudi mcha Mungu kuwa aina ya shutuma hai kwa sababu maadili na mazoea ya Myahudi huyo mcha Mungu ni tofauti sana.

Na kwa sababu ya ushuhuda wake kwa Mungu na kwa kibali cha Mungu kwa maisha yake mwenyewe, kwa sababu anaishi katika njia ya sheria ya Mungu. Na kwa hivyo, mwandishi anaandika juu ya jinsi wasiomcha Mungu walivyomjaribu Myahudi mcha Mungu kwa matusi, lawama, kwa jeuri, na hatimaye kwa kifo cha aibu. Na kwa kutazama aina hiyo ya tukio, ambayo mwandishi bila shaka alikuwa amesikia juu ya kutokea katika maisha halisi, huenda hata alishuhudia katika maisha halisi, anaandika juu ya mawazo ya wasiomcha Mungu na kwa nini yote wanayofanya, aibu yote wanayomtia mtu mcha Mungu haina thamani.

Kwa hiyo, anaandika, hivi ndivyo watu wasiomcha Mungu walivyofikiri, lakini walikosea. Uovu wao uliwapofusha kabisa. Hawakujua mpango wa siri wa Mungu.

Hawakuwa na matumaini ya thawabu ambayo utakatifu unaleta. Hawakuzingatia tuzo ambayo wangeshinda ikiwa wangeweka roho zao bila doa. Anaendelea kuandika baadaye katika kitabu hicho kuhusu ulimwengu wa Wasio Wayahudi walio wengi: wanadamu wote wasiomjua Mungu ni watu wasio na akili kwa asili.

Licha ya mambo mazuri yanayoweza kuonekana, kwa namna fulani hawakuweza kumjua yule aliye kweli. Ingawa walivutiwa na kile alichokuwa ametengeneza, hawakuweza kumtambua muumba wa vitu vyote. Kwa hiyo, katika maandiko haya mawili, tunaona kwamba mwandishi anasema kwamba watu walio karibu nawe ambao wanaweza kukudharau kwa sababu ya kujitolea kwako kwa njia ya maisha ya Kiyahudi hufanya hivyo kwa sababu hawana ukweli wote.

Hawana mambo yote hakika kuhusu Mungu wa kweli ni nani, kinyume na miungu ya uwongo ambayo wanaendelea kuabudu. Hawana ukweli wote kuhusu maisha na hukumu na maisha ya baadaye. Na kwa hiyo, kwa kuwa na maono mafupi sana, watafanya maamuzi mabaya kuhusu maisha yao wenyewe na kuhusu thamani yao wenyewe kama wanadamu.

Na watakuhukumu kuwa wewe ni mjinga na wa aibu, wakati kwa kweli, wanafanya hivyo tu kwa sababu ni wajinga na wa aibu. Wanakosa ufunuo ambao tumeupokea. Kama andiko, Hekima ya Sulemani, linavyoendelea, wanaishi vibaya.

Wanaishi kwa aibu. Haikuwatosha wao kukosea kuhusu elimu ya Mungu, lakini ingawa waliishi katika ugomvi mkubwa kwa sababu ya ujinga, wanaiita amani mbaya kama hiyo. Na kama tunganisoma kifungu kikubwa zaidi ambacho mstari huo unatoka, tungeona mwandishi akisema, angalia jinsi watu wa mataifa mengine wanavyoishi.

Ulevi, mauaji, wizi, mahusiano ya ngono yasiyo ya asili. Kwa kweli, kifungu kilicho karibu sana na kile tunachopata katika Warumi 1:18 hadi 32. Angalia jinsi wanavyoishi.

Na sasa fikiria, jinsi gani watu wasio na haya, katika suala la wema na uovu, wanaweza kuwa na lolote muhimu la kusema kuhusu heshima yako au kuhusu aibu yako? Ibada ya sanamu kwa kweli ilikuwa dini ya sanamu, kikwazo kikubwa au kikwazo ambacho kinaweza kuwakwaza kwa Wayahudi waliokuwa wakiishi katika miji ya Mataifa kwa sababu Wayahudi walikuwa wachache. Na walipotazama huku na huko, waliona kundi zima la wanadamu wengine, wengi zaidi kuliko hesabu yao wenyewe, wakiabudu miungu hii mingine kwa bidii ileile, kwa ujitoaji wao wenyewe kwa Mungu wa Israeli. Na kwa hivyo inaweza kuwa jaribu la mara kwa mara la kujiuliza, je, wao pia wana mazoezi halali ya kidini? Je, niwe na akili iliyofungwa hivi kwamba nifikiri yangu ndiye Mungu pekee? Njia yangu ya maisha, njia pekee ya maisha iliyokubaliwa na Mungu? Na kwa hivyo, waandishi kama Hekima ya Sulemani, wakitaka kukuza, wakitaka kusaidia kuwezesha udumishaji wa utambulisho wa Kiyahudi katika ughaibuni huu, katika aina hizi za nchi zisizo za Kiyahudi, wanazingatia kuelezea ibada ya sanamu kama jambo la kawaida.

Kwa hiyo, aandika, Sanaa potofu ya wanadamu haikutudanganya, wala kazi isiyo na matunda ya wachoraji werevu, hata walipounda sanamu iliyokuwa ikimetameta katika mchanganyiko wayo wa rangi. Kuona sanamu, hata hivyo, kunajenga tamaa kwa wapumbavu. Wanaanza kutamani sanamu isiyo na uhai ya sanamu iliyokufa.

Wale wanaozifanya, wanaozitaka, na wanaoziabudu wote ni wapenda maovu. Wote wanastahili kuelekezwa vibaya kwa matumaini yao kwa njia hii. Na kwa hivyo kile ambacho wasio Mayahudi wanakithamini, na aina ya uchamungu wanaouheshimu wasio Wayahudi, pia ni jambo ambalo mwandishi huyu kutoka katika utamaduni wa wachache wa Kiyahudi atalishughulikia, ili kupunguza mvuto wake unaowezekana na

kueleza maoni na utendaji wa utamaduni wa walio wengi kuwa hatimaye ndio upotovu, sio mtazamo wetu wa wachache.

Jambo lingine tunalopata viongozi hawa wa kitamaduni walio wachache wakiwafanyia wanakikundi wao ni kutafsiri upya uzoefu wa kutoidhinishwa na watu wa nje kwa njia zinazochangia heshima ndani ya kikundi cha wachache. Hiyo ni kusema, wanageuza uzoefu wa kuaibishwa na watu wa nje kuwa ni beji ya heshima mbele ya Mungu na mbele ya kundi. Tena, akishikamana na Hekima ya Sulemani, mwandishi anaandika kwamba roho za wenye haki waliokufa ziliadhibiwa kidogo, lakini zitalipwa mema mengi kwa sababu Mungu aliwajaribu na akaona kwamba wanastahili kuwa pamoja naye.

Aliwajaribu kama dhahabu katika tanuru. Alizikubali kama sadaka ya kuteketezwa kabisa. Mwandishi anaandika juu ya wale Wayahudi wacha Mungu ambao majirani zao Wasio Wayahudi, au pengine hata majirani zao Wayahudi walioasi, waliwadhihaki, waliwadharau, waliwatukana, waliwatukana, na hatimaye hata kuwaua.

Anaandika juu ya uzoefu huo wa kuvuliwa heshima yao na watu hawa wengine kama uzoefu wa kuwa na heshima yao halisi kujaribiwa na kuthibitishwa milele na Mungu. Kwa hivyo, uzoefu mbaya wa kuaibishwa na watu wa nje hubadilishwa kuwa uzoefu wa kujaribiwa na kupewa heshima ya milele ndani ya kikundi. Seti moja ya picha ambazo waandishi wachache wa kitamaduni hutumia mara kwa mara ni taswira ya riadha.

Kuna uwiano wa asili kati ya ugumu na ugumu ambao mwanariadha wa zamani huvumilia, labda mwanariadha wa kisasa pia, lakini hakika mwanariadha wa zamani alivumilia. Ugumu wa mazoezi, uchungu wa mafunzo, uchungu wa mieleka au pambano la ndondi katika ulimwengu kabla ya pedi za kujikinga na helmeti na glavu na wewe una nini, uchungu wote ambao mtu kama huyo alivumilia kwa matumaini ya heshima, kwa matumaini ya ushindi, usawa kati ya hayo na kile ambacho mwanachama wa tamaduni ya wachache anaweza kupata anaponyanyaswa na washiriki wa kikundi chake au kikundi chake. Na kwa hivyo, tunampata mwandishi wa Makabi wa Nne akitumia taswira ya riadha kubadilisha hali ya udhalilishaji kabisa kuwa mashindano ya heshima.

Sehemu hii ninayokaribia kusoma inatoka kwa hotuba ya mama kwa wanawe saba kabla ya kuteswa hadi kufa kwa njia za kikatili na za kiubunifu zaidi, labda katika fasihi ya zamani. Na anaandika wanangu, mmeitwa kwenye shindano la heshima ambalo mtatoa ushahidi ambao utathibitisha thamani ya taifa lenu. Shindana kwa hiari kwa sheria ya mababu zetu.

Ingekuwa aibu kweli nyinyi vijana mkikosa ujasiri katika mateso haya baada ya mzee kuvumilia mateso mengi kwa sababu ya kumheshimu Mungu. Nilipaswa kutaja

kwamba hii ilikuwa baada ya kuhani mzee aliyeitwa Eleazari kuteswa kwa mara ya kwanza hadi kufa. Hapa, tunapata taswira ya mashindano ya heshima au adhimu na wazo kwamba kukabili udhalilishaji kunaweza kuonekana kama kushiriki katika shindano.

Na matokeo yanaweza kuwa machoni pa watu wa nje udhalilishaji kamili, lakini mbele ya watu wa ndani na mbele ya Mungu, kwa hivyo wale walio ndani wangedai, mwisho ungekuwa ushindi mtukufu, heshima na umaarufu wake ungedumu milele. Kama dondoo hili linalofuata linavyoonyesha, ushindani ambao walikuwa wakishiriki ulikuwa wa Mungu kweli. Wema wenyewe, tabia ya maadili yenyewe, ilitoa tuzo siku hiyo, baada ya kuthibitisha thamani yao kupitia uvumilivu wao.

Ushindi ulileta kutokufa kupitia maisha yasiyo na mwisho. Eleazari, kuhani mzee, alikuwa mshindani wa kwanza. Mama wa watoto saba na ndugu hao pia walishindana.

Jeuri ambaye alikuwa akiwatesa alikuwa mpinzani, na ulimwengu na jamii ya wanadamu walikuwa watazamaji. Heshima kwa Mungu ilishinda siku hiyo na kutawazwa mabingwa wake. Ni nani ambaye hakushangazwa na wanariadha waliokuwa wakishindana kwa jina la sheria ya Mungu? Nani hakushangaa? Tunaposoma kutoka Agano Jipya pia, tungepata taswira ya riadha vile vile ikitumiwa kubadilisha kukataliwa kwa tamaduni kuu na majaribio ya kuwaaibisha Wakristo waongofu na kurudi kwenye njia yao ya zamani ya maisha kuwa mashindano ya riadha ambapo ushindi haukuhusisha kujitoa, bali kushikilia hadi mwisho na hivyo kupokea shada la maua, au katika tafsiri maarufu zaidi, kupokea taji mwishoni mwa siku.

Haya yote ambayo tumekuwa tukiyazungumza, tukizungumza, au niseme, kupunguza uchungu wa aibu kutoka nje ya kikundi, yote haya yanawiana na matumizi ya heshima na aibu ndani ya kikundi, kwa masharti ya kikundi. Hiyo ni kusema, Ben Sirah, mwandishi wa Hekima ya Sulemani, mwandishi wa Makabayo wa Nne, wote wangetaka wasikilizaji wao wa Kiyahudi waendeleo kushirikiana kwa dhati katika njia ambazo zinaimarisha thamani ya utunzaji wa Torati kama njia ya heshima. Kwamba katika maingiliano yao wao kwa wao siku baada ya siku, wanaidhinisha, wanapongeza, wanapongeza, na hivyo wanaimarisha dhamira ya mtu mwingine ya kuishi kwa njia ya maisha ya Kiyahudi.

Kinyume chake, aibu ndani ya kikundi inapaswa kutumiwa kuwakatisha tamaa watu binafsi wanaoyumba-yumba katika kujitolea kwao kufuata njia ya maisha ya kufuata Torati. Mfano mmoja mzuri wa hii, ambayo nitataja tu, ni wimbo wa sifa za mababu, aina ya koda ya sura sita mwishoni mwa Hekima ya Ben Sirah, ambayo Ben Sirah anapitia, kwa kweli, historia nzima ya watu wa Kiyahudi kutoka kwa Adamu hadi kuhani mkuu wa hivi karibuni zaidi, Simon II, Simon Mwadilifu, inayoonyesha jinsi wale walioishi nje ya agano la heshima la Mungu, waliachana na agano la utukufu wa

Mungu, walijitenga na Israeli kama vile agano la mfalme waovu. Agano la Mungu lilijishindia aibu ya milele, na kwa hakika lilishinda kwa mataifa yao, aibu kwa sababu ya kutekwa na mataifa mengine. Kipengele kimoja cha mwisho cha heshima katika mazingira ya ulimwengu wa kale ambacho nataka kukaa kinahusiana na mashindano ya heshima na mashindano ya malipo yake katika nyanja ya umma.

Mediterrania ya kale, kama baadhi ya mifuko ya Mediterania ya kisasa, imefafanuliwa kuwa utamaduni wa chuki, utamaduni wa ushindani, ambapo heshima inachukuliwa kuwa nzuri yenye mipaka. Kuna mengi tu ya kuzunguka, na ili mimi kupata zaidi, lazima upoteze baadhi. Lazima nishinde kwa gharama yako kwa njia fulani.

Ninataka tu kutufahamisha kwa hili kwa kuangalia kifungu kutoka kwa injili ya Luka, labda hadithi inayojulikana sana ya Yesu uponyaji siku ya Sabato kutoka Luka 13. Sasa, Yesu alikuwa akifundisha katika sinagogi moja siku ya Sabato, na mara tu, akatokea mwanamke mwenye pepo ambaye alikuwa amemfanya kuwa kilema kwa muda wa miaka 18. Alikuwa ameinama na hakuweza kabisa kusimama wima.

Yesu alipomwona, alimwita, akamwambia, Mama, umefunguliwa katika ugonjwa wako. Alipomwekea mikono, mara akasimama wima na kuanza kumsifu Mungu. Lakini mkuu wa sinagogi, alikasirika kwa sababu Yesu alikuwa ameponya siku ya sabato, akaendelea kuuambia umati kwamba kuna siku sita ambazo kazi inapaswa kufanywa.

Njooni siku hizo mponywe, si siku ya Sabato. Lakini Bwana akamjibu, akamwambia, Enyi wanafiki! Na mwanamke huyu, binti ya Abrahamu, ambaye Shetani alimfunga miaka 18, haikupaswa afunguliwe kutoka katika utumwa huu siku ya Sabato? Aliposema hivyo, wapinzani wake wote wakaaibishwa, na umati wote ukashangilia kwa sababu ya mambo yote ya ajabu aliyokuwa akifanya. Sasa, katika mwingiliano huu, katika kipindi hiki, tunapata kile tunachoweza kuelezea kama changamoto ya kawaida na hali ya kuchapishwa tena, mashindano ya kawaida ya heshima, ya kawaida isipokuwa kwa ukweli kwamba mwanamke alipona ugonjwa wa umri wa miaka 18.

Lakini kwa kuona uhitaji huo na kusema na yule mwanamke, akisema umeponywa ugonjwa wako siku ya Sabato, Yesu alikuwa akitoa dai lisilo wazi la kumheshimu. Haijawekwa msingi katika hadithi hii, lakini tunakutana nayo katika hadithi nyingine ya uponyaji, uponyaji wa mtu aliyepooza unaosimuliwa katika Marko 2. Ili mpate kujua kwamba Mwana wa Adamu pia ndiye Bwana wa Sabato, anasema, chukua kitanda chako uende. Kwa hiyo, Yesu anadai kuwa ana haki ya kuponya siku ya Sabato, na mwanamke anayeponywa anakubali mara moja hilo.

Anamsifu Mungu kwa yale yanayotukia, ambayo kwa uwazi ni taarifa kwamba Mungu amefanya jambo fulani kupitia mtu huyu, Yesu, papa hapa. Nini kilitokea hapa kwenye tendo? Kisha, bila shaka, changamoto ya kukabiliana inakuja.

Kiongozi wa sinagogi anaingilia kati na kujaribu kumweka Yesu mahali pake kwa njia isiyo ya moja kwa moja. Hasemi na Yesu; hupaswi kuponywa siku ya Sabato, lakini kwa njia isiyo ya moja kwa moja, anauambia umati, msije siku ya Sabato kuponywa. Hii sio siku ya kuifanya.

Kuna siku sita zingine za kuifanya. Bila shaka, hilo linaelekezwa zaidi kwa Yesu. Ulichokifanya hakikuwa sahihi.

Hupaswi kuwa unaponya siku ya Sabato. Unavunja sheria. Yesu anajibu changamoto hii.

Anaweka repost ili kutumia lugha ya uzio, ambapo mtu anamsukuma mwingine, anapapasa na kurudisha nyuma, anasukuma nyuma, na kusema, ungevunja Sabato pia, ili tu kumsaidia mnyama. Unachunga mifugo yako siku ya Sabato. Je, si ni hitaji kubwa zaidi kuliko kumtunza mwanadamu? Je, Sabato si ndiyo siku kamili ya kutengua kazi za Shetani, ambaye amemfunga mwanamke huyu? Sasa, la muhimu ninalopaswa kusema ni kwamba hukumu juu ya mabadilishano haya haitoki kwa Yesu, na haitoki kwa kiongozi wa sinagogi.

Wote wawili wamezindua volleys zao kwa kila mmoja. Uamuzi huo unatoka kwa watazamaji. Hao ndio wanaoamua nani atashinda heshima na ni nani aliyepoteza heshima katika mabadilishano haya.

Luka anazingatia sana hili kama jukumu lao, kwa kuwa anaandika katika sentensi yake ya kumalizia kwamba wapinzani wake waliaibishwa. Umati wote ulikuwa ukishangilia mambo ambayo Yesu alikuwa akifanya. Kwa hiyo, katika mabadilishano haya, Yesu ndiye aliyejitokeza mbele katika mchezo wa heshima, kana kwamba alipingwa lakini akiwa ametetea mamlaka yake kwa mafanikio machoni pa watu.

Katika somo letu linalofuata, tutaangalia kwa karibu zaidi andiko moja la Agano Jipya. Lengo letu litakuwa ni kuonyesha jinsi mada hizi ambazo tumezungumzia katika mhadhara huu, zinazohusu utamaduni wa heshima na mienendo ya heshima-aibu ya Mediterania ya karne ya kwanza, zinavyotusaidia kuingia katika hali ya kichungaji na mwitikio wa kimkakati kwa hali ya kifungu fulani cha Agano Jipya, yaani 1 Petro.

Huyu ni Dk. David DeSilva katika mafundisho yake juu ya ulimwengu wa kitamaduni wa Agano Jipya.

Hiki ni kipindi cha 1, Utangulizi: Heshima na Aibu.